

**قانون اصلاح قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه
عمل شرکت‌های تعاونی روستایی
مصوب ۱۳۹۳/۱۱/۱۵**

درباره‌ی قانون

طرح «اصلاح قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی روستایی» را تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی در راستای تطبیق موضوع «قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی روستایی مصوب ۱۳۴۹/۱۲/۲۴» با مقررات جمهوری اسلامی ایران و همچنین افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی و توجه به نیازهای جدید در این حوزه، با قید یک فوریت، به مجلس شورای اسلامی تقدیم کردند. در مقدمه‌ی توجیهی این طرح، ضرورت ارائه‌ی این طرح و فوریت آن به شرح زیر آمده است: «نظر به اینکه واحد بهره‌برداری کشاورزی در ایران بسیار کوچک بوده و اقتصادی نمی‌باشد و بهره‌برداری برای عملیات کاشت و داشت و برداشت متحمل صرف وقت زیاد و پرداخت هزینه‌های اضافی می‌گردد و به علت انفرادی کشت و کار نمودن و کوچک بودن قطعات، امکان استفاده مطلوب از ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی و تکنولوژی فنی نمی‌باشد، با توجه به اهمیت موضوع و به لحاظ دستیابی به کشاورزی پایدار و به دلیل عنایت خاصی که مجلس شورای اسلامی به بخش کشاورزی و کشاورزان مملکت دارد، به منظور جلوگیری از ضرر و زیان بیشتر این طرح با یک فوریت تقدیم می‌گردد.»

این طرح که یک فوریت آن در تاریخ ۱۳۸۲/۱/۲۷ در مجلس به تصویب رسیده بود، در تاریخ ۱۳۸۲/۶/۲ در صحن علنی مجلس مطرح و با اصلاحاتی به تصویب رسید و برای طی روند قانونی مذکور در اصل (۹۴) قانون اساسی به موجب نامه‌ی شماره ۳۹۴۳۸ مورخ ۱۳۸۲/۶/۵ به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان در جلسه‌ی مورخ ۱۳۸۲/۶/۱۲ این مصوبه را بررسی کرد و مفاد آن را در مواردی مغایر با موازین شرع و قانون اساسی تشخیص داد و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره ۸۲/۳۰/۴۱۶۱ مورخ ۱۳۸۲/۶/۱۸ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. مجلس شورای اسلامی برای رفع ایراد شورای نگهبان، در جلسه‌ی مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۲۳ اصلاحات لازم را در این مصوبه اعمال کرد و مصوبه‌ی اصلاحی را طی نامه‌ی شماره ۷۷۹۷۲ مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۲۵ برای اظهار نظر به شورای نگهبان ارسال کرد. بررسی مصوبه‌ی اصلاحی در دستور کار جلسه‌ی مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۴ شورای نگهبان قرار گرفت که پس از بحث و بررسی اعضا راجع

به آن، اصلاحات انجام شده در ماده (۵) این مصوبه در جهت رفع مغایرت آن با اصل (۷۵) قانون اساسی، ناکافی و واجد ابهام دانسته شد و در خصوص ماده (۷)، ایراد پیشین شورا همچنان پابرجا دانسته شد. نظر شورای نگهبان در این خصوص، طی نامه‌ی شماره ۸۲/۳۰/۶۵۵۶ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۵ به مجلس شورای اسلامی اعلام شد. پس از آن، مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۸۳/۱/۲۵، با اصرار بر متن مصوبه‌ی قبلی خود در خصوص مواد (۵) و (۷)، آنها را عیناً به تصویب رساند و این مصوبه را جهت اجرای موضوع اصل (۱۱۲) قانون اساسی طی نامه‌ی شماره ۴۹۶۵ مورخ ۱۳۸۳/۱/۳۰ به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال کرد. مجمع نیز پس از تشکیل جلسه در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۱۱ راجع به این مصوبه، با استناد به مصوبه‌ی مورخ ۱۳۸۳/۵/۲۴ خود و همچنین با استناد به نظریه‌ی تفسیری شورای نگهبان از اصل (۱۱۲) قانون اساسی در خصوص غیر قابل بررسی بودن مصوبات مبهم شناخته شده توسط شورای نگهبان در مجمع تشخیص مصلحت نظام، ورود ماهوی به موضوع این مصوبه را منتفی اعلام کرد و آن را طی نامه‌ی شماره ۸۴۳۹۱-۹۷۰۰/ح مورخ ۱۳۸۴/۴/۲۱ جهت طی مراحل قانونی و رفع ابهام از مصوبه به مجلس برگشت داد. این موضوع تا سال ۱۳۹۳ در مجلس شورای اسلامی مسکوت ماند تا اینکه مجلس در تاریخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۵ به منظور رفع ایرادهای شورای نگهبان، با اصلاحاتی آن را به تصویب رساند و مصوبه‌ی اصلاحی را طی نامه‌ی شماره ۳۳۹/۸۰۵۸۴ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۲۱ جهت اظهار نظر به شورای نگهبان ارسال کرد. اعضای شورای نگهبان در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۲۹ خود، پس از بررسی مفاد مصوبه‌ی اصلاحی، ایرادهای پیشین خود نسبت به این مصوبه را برطرف شده دانستند و نظر خود مبنی بر عدم مغایرت مفاد این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۳۶۲۵ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۲۹ به مجلس شورای اسلامی اعلام کردند.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۸۲/۶/۲ (مرحله نخست)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۸۲/۶/۹، ۱۳۸۲/۶/۱۲

ماده ۳- در ماده (۱) قانون، اصلاحات زیر به عمل آمد:

در سطر دوم، کلمه «دهات» به «روستاها» تغییر یافت.

در سطر دوم بعد از کلمه «شرکت‌ها»، عبارت «و سایر کشاورزان» اضافه گردید.

...

در سطر پانزدهم، عبارت «همچنین استقبال کشاورزان از» حذف و عبارت «موافقت

صاحبان حداقل دو سوم اراضی مورد نظر اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی و

سایر کشاورزان» اضافه گردید.

تبصره (۱) ماده (۱) حذف گردید.

در سطر پانزدهم و شانزدهم، عبارت «تعاونی نمودن تولید در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی روستایی» حذف گردید.

...

[با توجه به اصلاحات مزبور، ماده (۱) به شرح ذیل اصلاح شده است:

ماده ۱- به منظور یکپارچه کردن قطعات اراضی زراعی زارعین داوطلب عضو شرکت های تعاونی روستایی در هر یک از روستاهای حوزه عمل آن شرکت‌ها و سایر کشاورزان در جهت امکان حداکثر بهره‌برداری از منابع آب و خاک کشور از طریق تأسیس شبکه‌های نوین آبیاری و تسطیح اراضی زراعی و احداث راه‌های ارتباطی بین روستاها و آشنا ساختن اعضای شرکت‌های تعاونی مزبور و سایر کشاورزان با اصول و شیوه‌های جدید کاشت و داشت و برداشت و استفاده صحیح از وسایل و ماشین‌آلات کشاورزی متناسب با شرایط محلی با رعایت نظام تعاون و احیای اراضی بایر و مسلوب‌المنفعه و موات و همچنین فراهم نمودن امکانات و تسهیلات بیشتر برای توسعه و بهبود و ایجاد صنایع دستی و تبدیل فرآورده‌های دامی و زراعی و گسترش فعالیت‌های مفید غیر کشاورزی در حوزه عمل این شرکت‌ها اراضی کشاورزی در سایر مناطق و بالتیجه فراهم شدن موجبات افزایش تولید و درآمد سرانه سکنه روستاها و تأمین رشد مداوم اقتصادی کشور، به وزارت جهاد کشاورزی اجازه داده می‌شود با رعایت اصل مالکیت فردی کشاورزان و تأمین حقوق ناشی از آن به تدریج و متناسب با امکانات و مقدرات دولت و موافقت صاحبان حداقل دو سوم اراضی مورد نظر اعضای شرکت تعاونی تولید روستایی و سایر کشاورزان برنامه یکپارچه کردن اراضی زراعی و حائز شرایط، برنامه مذکور را به مورد اجرا بگذارد.]

دیدگاه مغایرت

الف) مطابق با موازین شرع، مالکیت خصوصی اشخاص محترم بوده و هرگونه دخل و تصرف در اموال دیگران باید با رضایت مالک آن صورت پذیرد. با توجه به اصلاحات صورت گرفته در ماده (۱)، به وزارت جهاد کشاورزی اجازه داده شده است تا با موافقت صاحبان حداقل دو سوم اراضی مورد نظر اعضای شرکت تعاونی تولید روستایی و سایر کشاورزان برنامه‌ی یکپارچه کردن اراضی زراعی و حائز شرایط، اقدامات مذکور در این ماده را در جهت یکپارچه‌سازی قطعات اراضی اجرا کند. حکم ماده‌ی مزبور که تصرف در اراضی مزبور را با موافقت صاحبان حداقل دو

سوم اراضی مجاز دانسته است، حق مالکیت دو دسته از مالکین اراضی را مخدوش کرده است: نخست حقوق مالکانه‌ی صاحبان اراضی عضو شرکت که موافق این امر نبوده‌اند و دوم حقوق مالکانه‌ی «سایر کشاورزانی» که عضو شرکت تعاونی نیستند ولی مشمول برنامه‌ی یکپارچه کردن اراضی زراعی شده‌اند. افراد دسته‌ی نخست هر چند عضو این تعاونی شده‌اند ولی در حین عضویت و تشکیل این تعاونی، به یکپارچه‌سازی اذن نداده‌اند و لذا اکثریت افراد نمی‌توانند در خصوص این موضوع از جانب آنها تصمیم‌گیری کنند. دسته‌ی دوم نیز به‌طور کلی عضو این تعاونی نبوده و هیچ‌گونه اذنی برای این امر نداده‌اند. بنابراین، ماده‌ی مزبور به دلیل خدشه‌دار کردن حق مالکیت این افراد، مغایر با موازین شرع و اصل تسلیط مسلمانان بر اموال خود است. لازم به توضیح است در صورتی که مصلحت نظام اسلامی ایجاب کند که چنین حکم غیر شرعی به تصویب برسد باید موضوع در مجمع تشخیص مصلحت نظام بررسی شود و شورای نگهبان نمی‌تواند به استناد مصلحت عمومی نظام اسلامی آن را تأیید کند.

ب) عقد شرکت از لحاظ موازین شرعی، عقدی جایز است و لذا اعضای شرکت می‌توانند اقدام به فسخ آن کنند. در فرض ماده‌ی مزبور، اگرچه اعضای شرکت ممکن است از ابتدا موافقت دو سوم اعضا را برای تصویب و اجرای امور پذیرفته باشند ولی با توجه به اینکه عقد شرکت، عقد لازم نیست، می‌توانند نسبت به فسخ عقد خود اقدام کنند. بر این اساس، ماده‌ی مزبور که موافقت دو سوم اعضای تعاونی را در هر صورت موجب اجرای اقدامات مذکور برای همه‌ی اعضا می‌داند، از حیث مخدوش کردن حقوق مالکانه‌ی این افراد که خواهان فسخ عقد شرکت هستند، مغایر با موازین شرع است.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) مطابق با اصل (۴۴) قانون اساسی یکی از پایه‌های نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران، بخش تعاونی است. این شرکت‌ها دارای مقرراتی هستند که افراد با اطلاع از این شرایط و مقررات، عضویت در شرکت را می‌پذیرند. از آنجا که افراد در حین عضویت به طور ضمنی پذیرفته‌اند که موافقت اکثریت یا دو سوم اعضا برای تصویب امور مربوط به شرکت تعاونی کافی است، حکم مقرر در ماده‌ی مزبور که تصرف در اراضی را بر اساس موافقت صاحبان حداقل دو سوم اراضی دانسته است، مغایر با موازین شرع نیست.

ب) حکم مذکور در این ماده از جمله‌ی قواعد آمره است که حکومت در راستای رعایت برخی مصالح از جمله خودکفا شدن و عدم وابستگی به محصولات کشاورزی خارجی، انجام آن را با رعایت حقوق مالکانه‌ی کشاورزان لازم دانسته است. بنابراین در این ماده، رضایت اعضای تعاونی و سایر کشاورزان غیر عضو ملاک عمل نیست تا عدم رضایت آنها به معنای مغایرت این ماده با موازین شرع باشد. بر این اساس، ماده‌ی مزبور مغایرتی با موازین شرعی ندارد.

نظر شورای نگهبان

ماده (۳) موضوع اصلاح ماده (۱) قانون، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۴- در ماده (۲) پاراگراف دوم سطر دوم، عبارت «کمیسیون‌های اصلاحات ارضی و تعاون روستایی و دارایی و استخدام مجلسین» حذف و به جای آن عبارت «کمیسیون‌های کشاورزی، آب و منابع طبیعی و اقتصادی مجلس شورای اسلامی» اضافه گردید.

[با توجه به اصلاحات مزبور، ماده (۲) به شرح ذیل اصلاح شده است:

ماده ۲- وزارت جهاد کشاورزی مجاز است به منظور ترویج و توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی در روستاها، واحد سازمانی لازم را به وجود آورد. واحد سازمان مزبور مشمول قوانین و مقررات استخدامی کشور نیست و با داشتن شخصیت حقوقی و استقلال کامل مالی به صورت بازرگانی و طبق مقررات اساسنامه‌ای که به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به تصویب کمیسیون‌های کشاورزی، آب و منابع طبیعی و اقتصادی مجلس شورای اسلامی خواهد رسید اداره می‌شود.]

دیدگاه مغایرت

مطابق با اصل (۸۵) قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب دائمی اساسنامه‌ی سازمان‌ها، شرکت‌ها، مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت را با رعایت اصل هفتاد و دوم به کمیسیون‌های ذی‌ربط در مجلس واگذار کند و یا اجازه‌ی تصویب آنها را به دولت بدهد. به موجب اصلاحات صورت‌گرفته در این ماده، اساسنامه‌ی سازمانی که برای توسعه و ترویج فعالیت‌های غیر کشاورزی در روستا تأسیس می‌شود با پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به تصویب کمیسیون‌های کشاورزی، آب و منابع طبیعی و اقتصادی مجلس شورای اسلامی خواهد رسید؛ این در حالی است که اختیار تصویب اساسنامه‌ی مزبور به این کمیسیون‌ها، به صراحت و به موجب مصوبه‌ای جداگانه از طرف مجلس شورای اسلامی، تفویض نشده است. لذا ماده‌ی اصلاحی مزبور از این جهت که تصویب اساسنامه‌ی یک سازمان دولتی را بدون مصوبه‌ی موردی مجلس بر عهده کمیسیون گذاشته است، مغایر با اصل (۸۵) قانون اساسی است. این استدلال بر اساس این دیدگاه است که چنانچه قانون مصوب قبل از انقلاب مورد اصلاح مجلس شورای اسلامی قرار گیرد، شورای نگهبان می‌تواند نسبت به احکام مندرج در آن قانون از جهت ماهوی ورود کرده و نسبت به مواد آن قانون از جهت مغایرت یا عدم مغایرت با موازین شرع و اصول قانون اساسی، اظهار نظر کند؛ چه آنکه در قوانین اصلاحی، هر چند که ممکن است صرفاً برخی از عبارات و

اسامی مندرج در قانون پیشین تغییر کند، لیکن به تبع تغییر عبارات مذکور، حکم ماده نیز تغییر می‌کند که به مثابه‌ی یک قانون و حکم جدید است و از این جهت، قابل ارزیابی از جهت مغایرت یا عدم مغایرت با قانون اساسی و موازین شرع است.

دیدگاه عدم مغایرت

اصلاحات صورت‌گرفته در ماده‌ی مزبور تنها در خصوص جایگزین کردن برخی از عبارات و اصطلاحات از جمله تغییر اسم «کمیسیون‌های اصلاحات ارضی و تعاون روستایی و دارایی و استخدام مجلسین» به «کمیسیون‌های کشاورزی، آب و منابع طبیعی و اقتصادی مجلس شورای اسلامی» است که این تغییر اسم، متضمن هیچ حکم خاص دیگری در این مصوبه نیست؛ زیرا مجلس شورای اسلامی اساساً در مقام تصویب احکام مندرج در این قانون نبوده است. به بیان دیگر مطابق با این مصوبه‌ی مجلس، صرفاً برخی از کلمات و اصطلاحات این قانون تغییر پیدا کرده است، لیکن اصل مصوبه هنوز مورد بررسی قرار نگرفته است تا بخواهیم حکم ماده‌ی مزبور را نسبت به مغایرت یا عدم مغایرت آن با موازین شرع و یا قانون اساسی بررسی کنیم. بنابراین، تغییرات ایجادشده در این ماده، تنها شکلی بوده و لذا نمی‌توان آن را مغایر با اصول قانون اساسی و از جمله اصل (۸۵) دانست.

نظر شورای نگهبان

مطابق اصل (۸۵) قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها و یا شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت را به کمیسیون‌های ذی‌ربط واگذار کند. لکن با توجه به اصلاحاتی که بر اساس ماده (۴) مصوبه در ماده (۲) قانون، به عمل آمده است، اساسنامه موضوع آن به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به تصویب کمیسیون‌های کشاورزی، آب و منابع طبیعی و اقتصادی مجلس شورای اسلامی می‌رسد؛ لذا ماده (۴) از این جهت، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۵- در ماده (۳) سطر دوم، عبارت «که در حوزه عمل شرکت‌های موضوع ماده (۱) ...» تا انتهای ماده حذف گردید و بعد از عبارت «متعلق به دولت را» عبارت «به منظور بهبود، کمک و تقویت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی مجاناً واگذار نماید» اضافه گردید.
[با توجه به اصلاحات مزبور، ماده (۳) به شرح ذیل اصلاح شده است:
ماده ۳- وزارت جهاد کشاورزی می‌تواند تمام یا قسمتی از اراضی دایر و بایر و موات و

مسلوب‌المنفعه متعلق به دولت را به منظور بهبود، کمک و تقویت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی مجاناً واگذار نماید.]

دیدگاه مغایرت

با توجه به تغییرات اعمال‌شده در ماده (۳)، به وزارت جهاد کشاورزی این اختیار داده شده است که بتواند تمام یا قسمتی از اراضی دایر و بایر و موات و مسلوب‌المنفعه‌ی متعلق به دولت را به صورت مجانی واگذار کند. همچنین با عنایت به حذف عبارت «که در حوزه عمل شرکت‌های موضوع ماده (۱) ...» از این ماده، محدوده‌ی این اراضی نسبت به قانون فعلی، توسعه یافته است. از آنجا که دولت با واگذاری اموال خود که اصولاً در مقابل عوض است، دارای درآمد می‌شود، این واگذاری بلاعوض که بیش از میزان معین قانون فعلی است، موجب کاهش درآمدهای عمومی دولت خواهد شد. لذا این ماده از آن جهت که طریق جبران این تقلیل درآمد را مشخص نکرده است، مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است. مطابق با این اصل، طرح‌های قانونی نمایندگان چنانچه منجر به کاهش درآمد عمومی دولت شود در صورتی قابل طرح در مجلس است که طریق جبران تقلیل درآمد نیز در آن مشخص شده باشد.

نظر شورای نگهبان

در ماده (۵) مصوبه، با توجه به حذف عبارت «که در حوزه عمل شرکت‌های موضوع ماده (۱) ...»، محدوده اراضی دایر و بایر و موات و مسلوب‌المنفعه متعلق به دولت که وزارت جهاد کشاورزی می‌تواند مجاناً به شرکت‌های موضوع آن واگذار نماید نسبت به قانون، توسعه یافته که موجب تقلیل درآمد عمومی است؛ لذا از این جهت، مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۶- ماده (۶) قانون حذف و ماده ذیل جایگزین آن گردید:

ماده ۶- وزارت جهاد کشاورزی در اجرای این قانون، نقشه جامع و یکپارچه‌شده اراضی را به تعداد قطعات مناسب در محدوده ثبتی روستا و یا روستاها و مزارع مورد عمل شرکت و اراضی سایر کشاورزان تهیه و حدود و ثغور قطعات سابق و فعلی را در نقشه نمودار و همراه با موافقت کلیه مالکین به اداره ثبت محل ارسال دارد. واحد ثبتی مکلف است، حسب مراجعه نماینده وزارت جهاد کشاورزی با تطبیق نقشه ترسیمی با وضع موجود محل، سوابق ثبتی و احراز موافقت مالکین، نسبت به تأیید نقشه مزبور اقدام و بر مبنای آن و با رعایت مقررات ثبت از جهت حفظ حقوق اشخاص بدون دریافت هرگونه هزینه (مالیات، عوارض، حقوق دولتی و غیره) نسبت به صدور سند مالکیت اقدام نماید.

دیدگاه مغایرت

تکالیف و فعالیت‌های اجرایی مقرر در ماده‌ی مزبور مبنی بر تهیه‌ی نقشه جامع اراضی یکپارچه شده به همراه تعیین حدود و ثغور قطعات سابق و فعلی و همچنین صدور سند مالکیت بدون دریافت هرگونه هزینه از ذی‌نفعان، مستلزم افزایش هزینه‌های عمومی برای دولت است. از آنجا که در این ماده، محل تأمین این هزینه‌ها مشخص نشده است، این مصوبه مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است. طبق این اصل، طرح‌های نمایندگان و یا اصلاحات آنها در خصوص لوایح که منجر به کاهش عمومی درآمد دولت می‌شود، در صورتی قابل طرح در مجلس است که طریق جبران این کاهش درآمد مشخص و معین شده باشد.

نظر شورای نگهبان

در ماده (۶) دستگاه‌های دولتی مکلف به انجام اقداماتی متعدد بدون دریافت هرگونه هزینه شده‌اند. این امر موجب تقلیل درآمد عمومی است؛ لذا این ماده از این جهت، مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۷- ماده ذیل به عنوان ماده (۷) به این قانون الحاق گردید:

ماده ۷- هرگونه تفکیک، افراز و تقسیم اراضی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید موضوع این قانون و اراضی سایر کشاورزان ناشی از هرگونه عوامل قهری و ارادی به مساحت کمتر از حد نصاب فنی و اقتصادی ممنوع می‌باشد. در صورت فوت هر یک از اعضا یا سایر کشاورزان موضوع این قانون سهمیه وراثت طبق قوانین موضوعه به صورت سهم مشاع از قطعات مذکور تعیین و بهره‌برداری از این گونه اراضی بایستی مشاعاً صورت پذیرد. تبصره- تعیین مساحت قطعات فنی و اقتصادی در مناطق مختلف کشور به عهده وزارت جهاد کشاورزی است.

دیدگاه مغایرت

الف) ماده‌ی مزبور، هرگونه تفکیک، افراز و تقسیم اراضی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید و اراضی سایر کشاورزان به مساحت کمتر از حد نصاب فنی و اقتصادی را ممنوع کرده است؛ این در حالی است که مطابق با موازین شرعی، هر یک از شرکای سهم مشاعی و یا وراثت یک سهم، می‌توانند سهم خود را از مالکیت مشاعی، افراز کنند. بنابراین، منع تفکیک و افراز سهم مشاعی در این ماده که مغایر با حقوق مالکانه‌ی افراد است، مغایر با موازین شرعی است. همچنین از آنجا که در این ماده به عدم تفکیک، افراز و تقسیم اراضی تصریح شده است، منظور از آن هرگونه افراز ولو

در چارچوب شرکت است. بنابراین نمی‌توان منظور از تقسیم و افراز این ماده را صرفاً مواردی دانست که به منظور خارج شدن از شرکت و خدشه‌دار کردن نصاب لازم شرکت صورت می‌پذیرد و لذا بر اساس آن، افراز قانونی و ثبتی را در چارچوب عملیات شرکت ممکن دانست و این ماده را خلاف شرع محسوب نکرد. به بیان دیگر، تصریح بر عدم افراز و تقسیم در این ماده بدین معناست که نمی‌توان اقدام به ثبت افراز و تقسیم سهام مشاعی ولو در چارچوب عملیاتی شرکت کرد و لذا این سلب حقوق مالکانه، مغایر با موازین شرع خواهد بود.

ب) حکم مقرر در ذیل ماده (۷) الحاقی، مبنی بر الزام بهره‌برداری مشاعی از اراضی، مغایر با حقوق شرعی مالک در انتفاع از زمین است؛ زیرا مالک می‌تواند بهره‌برداری از زمین را غیر مشاعی تعیین کند. به عنوان مثال ممکن است مالک در بذرافشانی، آبیاری و نگهداری از کشت خواهان اقدامات مشاعی باشد ولی در برداشت آن، تمایلی به برداشت مشاعی نداشته باشد و در قرارداد خود با شرکت، این امر را غیر مشاعی تعیین کند. همچنین بحث عدم تفکیک و افراز تلازمی با بحث بهره‌برداری مشاعی ندارد و ایراد مغایرت شرعی در خصوص منع تفکیک و افراز در این ماده را نمی‌توان در خصوص بهره‌برداری مشاعی کافی به مقصود دانست؛ زیرا ممکن است قانون‌گذار در عین پذیرش امکان افراز و تقسیم اراضی، به دلایلی قائل به الزام به بهره‌برداری مشاعی باشد که همان‌طور که ذکر شد این امر مغایر با موازین شرعی است.

ج) بر اساس اصل (۸۵) قانون اساسی، قانون‌گذاری در صلاحیت مجلس شورای اسلامی بوده و مجلس نمی‌تواند آن را به دیگری واگذار کند. به موجب تبصره‌ی این ماده، تعیین مساحت قطعات فنی و اقتصادی در مناطق مختلف کشور به عهده‌ی وزارت جهاد کشاورزی گذاشته شده است. این در حالی است که تعیین مساحت قطعات فنی و اقتصادی و بیان شرایط آنها به دلیل اینکه ممکن است سبب ایجاد معضلاتی در جامعه شود، مستلزم تعیین ضوابط و قواعدی است که باید توسط قانون‌گذار صورت پذیرد. بنابراین، تبصره‌ی مزبور، از آن جهت که بدون تعیین ضابطه، وزارت جهاد کشاورزی را در خصوص تعیین مساحت فنی و اقتصادی صالح دانسته است، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی است.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) حکم ممنوعیت افراز و تفکیک در این ماده، ناظر به افراز و تفکیک سهام به‌گونه‌ای است که موجب جدا شدن اراضی و استقلال شرکا و در نتیجه از بین رفتن شرکت تعاونی شود؛ زیرا تشکیل تعاونی و سودآور بودن آن منوط به عدم جدایی اراضی شرکا از سایر اراضی است، لیکن هر یک از شرکا می‌تواند سهام خود را افراز و تفکیک کند و برای سهم مفروز خود سند رسمی مالکیت تهیه کند. به بیان دیگر، افراز سهام مشاعی و ثبت در سند رسمی، منافاتی با شراکتی عمل

کردن اعضای تعاونی نخواهد داشت. لذا ممنوعیت مزبور ناظر به نفی حقوق مالک در افراز و تفکیک سهام خود نیست و از این جهت این مصوبه مغایرتی با موازین شرع ندارد.

ب) با توجه به اینکه الزام به بهره‌برداری مشاعی مذکور در ذیل این ماده به تبع ممنوعیت تفکیک و افراز اراضی درج شده است، مغایر دانستن بحث ممنوعیت تفکیک و افراز، کافی به مقصود است و در صورتی که مجلس این بحث را اصلاح کند، به تبع آن الزامی برای بهره‌برداری مشاعی وجود نخواهد داشت. بر این اساس، الزام به بهره‌برداری ذیل ماده را نمی‌توان ایرادی جداگانه دانست و لزومی به بیان آن توسط شورای نگهبان نیست.

ج) شرکت به معنای یک مجموعه واحد است که در راستای مصالحی تشکیل شده است. شرکت تعاونی مذکور نیز با توجه به وجود دلایل فنی و اقتصادی تشکیل شده است و لذا اعضای آن نمی‌توانند انجام برخی امور مربوط به اراضی خود را خارج از مقررات شرکت و به طور جداگانه انجام دهند. به‌عنوان مثال در صورتی که برداشت محصولات اراضی به طریق مکانیزه صورت پذیرد، این امر در صورتی مقرون به صرفه خواهد بود که برای زمینی با حد نصاب خاصی انجام شود و لذا برخی از اعضا نمی‌توانند خواستار برداشت محصول به شکل سنتی باشند. بنابراین حتی در فرض افراز اراضی که سهم هر عضو به طور جداگانه ثبت و مشخص باشد، بهره‌برداری می‌تواند به طور مشاعی باشد و این برداشت به دلیل قرار گرفتن اراضی در شرکت تعاونی، منافاتی با حقوق ماکانه افراد نخواهد داشت. لذا ذیل ماده (۷) الحاقی از حیث اشاره به الزام به بهره‌برداری مشاعی، مغایرتی با موازین شرعی ندارد.

د) تعیین مساحت فنی و اقتصادی قطعات اراضی، موضوع تبصره‌ی این ماده، مقوله‌ای کارشناسی است که این ماده آن را در صلاحیت وزارت جهاد کشاورزی دانسته است. به بیان دیگر، موضوع صلاحیت وزارت جهاد کشاورزی در تعیین مساحت‌ها از نوع تهیه‌ی آیین‌نامه‌ی اجرایی است و نمی‌تواند از مصادیق تقنین و قانون‌گذاری باشد. لذا تبصره‌ی ماده‌ی مزبور مغایرتی با اصل (۸۵) قانون اساسی ندارد که بر صلاحیت و انحصار مجلس در تقنین و قانون‌گذاری تصریح می‌کند.

نظر شورای نگهبان

ماده (۷) الحاقی، از این نظر که تفکیک و افراز سهام مالکین مشاع را در مورد اعضای تعاونی‌ها و در مورد سایر کشاورزان در صورتی که هر یک از سهام کمتر از نصاب مقرر باشد، منع کرده است، مغایر شرع شناخته شد.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۸۲/۱۰/۲۳ (مرحله دوم)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۸۲/۱۱/۱۴

ماده ۴- در ماده (۲) پاراگراف دوم سطر دوم، عبارت «کمیسیون‌های اصلاحات ارضی و تعاون روستایی و دارایی و استخدام مجلسین» حذف و به جای آن عبارت «هیئت وزیران» اضافه گردید.

[با توجه به اصلاح مزبور، ماده (۲) به شرح ذیل اصلاح شده است:

ماده ۲- وزارت جهاد کشاورزی مجاز است به منظور ترویج و توسعه فعالیت‌های غیر کشاورزی در روستاها، واحد سازمانی لازم را به وجود آورد. واحد سازمان مزبور مشمول قوانین و مقررات استخدامی کشور نیست و با داشتن شخصیت حقوقی و استقلال کامل مالی به صورت بازرگانی و طبق مقررات اساسنامه‌ای که به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید اداره می‌شود.]

دیدگاه عدم مغایرت

با توجه به حذف عبارت «کمیسیون‌های کشاورزی، آب و منابع طبیعی و اقتصادی مجلس شورای اسلامی» و اضافه شدن عبارت «هیئت وزیران» به جای آن، ایراد سابق شورای نگهبان در خصوص مغایرت این ماده با اصل (۸۵) در خصوص اعطای صلاحیت تصویب دائمی اساسنامه‌ی سازمان مذکور در این ماده به کمیسیون‌های داخلی مجلس برطرف شده است و این مصوبه از جهات دیگر نیز واجد ایراد نیست.

نظر شورای نگهبان

ماده (۴) موضوع اصلاح ماده (۲) قانون، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۵- در دو سطر اول، عبارت «شرکت‌های موضوع ماده (۱) ...» حذف و عبارت «شرکت‌های تعاونی تولید» جایگزین گردید:

[با توجه به اصلاحات مزبور، ماده (۳) به شرح ذیل اصلاح شده است:

ماده ۳- وزارت جهاد کشاورزی می‌تواند تمام یا قسمتی از اراضی دایر و بایر و موات و مسلوب‌المنفعه متعلق به دولت را در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی تولید به منظور بهبود، کمک و تقویت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی مجاناً واگذار نماید.]

دیدگاه مغایرت

الف) شرکت‌های موضوع ماده (۱) مذکور در قانون فعلی، شرکت‌های تعاونی روستایی هستند که طبق ماده (۵) این مصوبه، حذف شده و «شرکت‌های تعاونی تولید» جایگزین آنها شده‌اند. با توجه به اینکه حوزه‌ی عمل شرکت‌های تعاونی روستایی محدود به برخی روستاها و اراضی مجاور آنها بوده است، واگذاری مجانی آنها طبق قانون فعلی محدود به برخی اراضی است؛ در حالی که حوزه‌ی عمل شرکت‌های تعاونی تولید که طبق مصوبه‌ی جاری، ملاک واگذاری مجانی است، بسیار گسترده‌تر از حوزه‌ی عمل شرکت‌های تعاونی روستایی است. لذا با توجه به این توسعه که واگذاری مجانی آنها منجر به کاهش درآمد عمومی دولت می‌شود، ایراد پیشین شورای نگهبان در خصوص مغایرت این ماده با اصل (۷۵) قانون اساسی به قوت خود باقی است. طبق این اصل، طرح‌هایی که منجر به کاهش درآمد دولت می‌شوند، نیازمند تعیین محل جبران آن است و این مصوبه که در قالب طرح ارائه شده است نیز محل جبران آن را تعیین نکرده است.

ب) این استدلال که کاهش درآمد دولت، ناشی از واگذاری مجانی اراضی و اموال دولت زمانی محقق می‌شود که اموال و اراضی مزبور در معرض فروش و یا درخواست مشتری باشد و لذا این ماده منجر به کاهش درآمد عمومی دولت نمی‌شود، صحیح نیست؛ زیرا حتی با پذیرش استدلال مزبور، باز هم واگذاری اراضی در این ماده اطلاق داشته و شامل آن دسته از اراضی که در معرض فروش یا درخواست مشتری باشند نیز می‌شود. افزون بر آن، واگذاری مجانی اراضی هر چند در حال حاضر موجب کاهش درآمد عمومی دولت نشود ولی با توجه به اینکه دولت بخشی از سرمایه خود را از دست می‌دهد، منجر به کاهش درآمد بالقوه او می‌شود. با توجه به این نکات، این ماده از آنجا که موجب کاهش درآمد عمومی دولت می‌شود، همچنان مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) با توجه به اضافه شدن عبارت «در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی تولید» به این ماده، توسعه‌ای که مصوبه‌ی پیشین در خصوص واگذاری اراضی به طور مجانی داشت، در این ماده‌ی اصلاحی حذف شده است و لذا این ماده منجر به کاهش درآمد عمومی دولت نمی‌شود. بر این اساس، ایراد شورای نگهبان در خصوص اصل (۷۵) برطرف شده است. طبق این اصل، طرح‌هایی که منجر به کاهش درآمد دولت می‌شوند، نیازمند تعیین محل جبران آن است.

ب) واگذاری تمام یا قسمتی از اراضی مزبور به صورت مجانی به شرکت‌های تعاونی تولید، هر چند نسبت به شرکت‌های تعاونی روستایی (مذکور در قانون فعلی) دارای محدوددهی بیشتری باشند، موجب تقلیل درآمد دولت نمی‌شود. توضیح اینکه، تقلیل درآمد عمومی دولت زمانی قابل

تصور است که اراضی و اموال دولت در معرض فروش باشند که در این صورت واگذاری این اموال و اراضی به صورت مجانی، باعث کاهش درآمد عمومی دولت از محل فروش این اراضی می‌شود، لیکن در خصوص واگذاری مجانی اراضی موات و مسلوب‌المنفعه که مشتری نداشته و بلااستفاده هستند، موجبی برای کاهش درآمد دولت وجود ندارد. بر این اساس، ماده‌ی مزبور را نمی‌توان مغایر با اصل (۷۵) دانست که طرح‌های قانونی را در صورت کاهش درآمد عمومی، نیازمند تعیین محل تأمین آن می‌داند.

دیدگاه ابهام

در این ماده مشخص نیست حیطه‌ی عمل شرکت‌های تعاونی تولید (اضافه‌شده توسط این مصوبه) چه تفاوتی با حیطه‌ی عمل شرکت‌های تعاونی روستایی (مذکور در ماده (۱) قانون فعلی) دارد؛ چنانچه حیطه‌ی عمل شرکت‌های تعاونی تولید از حیطه‌ی عمل شرکت‌های تعاونی روستایی گسترده‌تر باشد، این ماده منجر به واگذاری مجانی اراضی بیشتری نسبت به قانون فعلی می‌شود که موجب کاهش درآمد عمومی دولت خواهد شد. لذا با توجه به امکان مغایرت این قانون با اصل (۷۵) قانون اساسی، ابتدا باید این ابهام برطرف شود تا بتوان در خصوص مغایرت یا عدم مغایرت آن با قانون اساسی اظهار نظر کرد.

نظر شورای نگهبان

ایراد دوم شورا از اینکه از حیطه عمل شرکت‌های تعاونی تولید معلوم نیست منطبق بر شرکت‌های موضوع ماده (۱) قانون مزبور می‌شود و یا متفاوت با آن است، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.

ماده ۶- ماده (۶) قانون حذف و ماده ذیل جایگزین آن گردید:

ماده ۶- وزارت جهاد کشاورزی در اجرای این قانون، نقشه جامع و یکپارچه‌شده اراضی را به تعداد قطعات مناسب در محدوده ثبتی روستا و یا روستاها و مزارع مورد عمل شرکت و اراضی سایر کشاورزان تهیه و حدود و ثغور قطعات سابق و فعلی را در نقشه نمودار و همراه با موافقت کلیه مالکین به اداره ثبت محل ارسال دارد. واحد ثبتی مکلف است، حسب مراجعه نماینده وزارت جهاد کشاورزی با تطبیق نقشه ترسیمی با وضع موجود محل، سوابق ثبتی و احراز موافقت مالکین، نسبت به تأیید نقشه مزبور اقدام و بر مبنای آن و با رعایت مقررات ثبت از جهت حفظ حقوق اشخاص بدون دریافت هرگونه هزینه (مالیات، عوارض، حقوق دولتی و غیره) نسبت به صدور سند مالکیت اقدام نماید.

تقلیل درآمد متصوره در این ماده با کاهش هزینه‌های دولت در امر تولید از قبیل کاهش مصرف آب، انرژی، نیروی انسانی، ماشین‌آلات و نهاده‌های کشاورزی و نیز استفاده بهینه از آنها و افزایش تولید ناشی از یکپارچه‌سازی اراضی که مآلاً به کاهش هزینه‌های عمومی می‌انجامد، جبران می‌گردد.

دیدگاه عدم مغایرت

با توجه به اینکه در ماده‌ی اصلاحی، «کاهش هزینه‌های دولت در امر تولید» به عنوان «طریق» جبران کاهش هزینه‌های ناشی از احکام این ماده تعیین شده است، ایراد پیشین شورای نگهبان در خصوص کاهش درآمد عمومی توسط این ماده و مغایرت آن با اصل (۷۵) قانون اساسی برطرف شده است و این مصوبه، از جهات دیگر نیز با ایرادی مواجه نیست.

نظر شورای نگهبان

ماده (۶) موضوع اصلاح ماده (۶) قانون، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

ماده ۷- ماده ذیل به عنوان ماده (۷) به این قانون الحاق گردید:

ماده ۷- هرگونه تفکیک، افراز و تقسیم اراضی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید موضوع این قانون و اراضی سایر کشاورزان ناشی از هرگونه عوامل قهری و ارادی به مساحت کمتر از حد نصاب فنی و اقتصادی ممنوع می‌باشد. در صورت فوت هر یک از اعضا یا سایر کشاورزان موضوع این قانون سهمیه وراثت طبق قوانین موضوعه به صورت سهم مشاع از قطعات مذکور تعیین و بهره‌برداری از این‌گونه اراضی بایستی مشاعاً صورت پذیرد.

تبصره- تعیین مساحت قطعات فنی و اقتصادی با حفظ حقوق حق‌السهم مشاع در مناطق مختلف کشور به عهده وزارت جهاد کشاورزی است.

دیدگاه مغایرت

هر چند در تبصره‌ی این ماده، عبارت «با حفظ حقوق حق‌السهم مشاع» اضافه شده است، ولی این امر ایراد شورای نگهبان در خصوص غیر شرعی بودن ممنوعیت افراز و تفکیک اراضی مالکینی که سهم آنها از حد نصاب فنی و اقتصادی کمتر است را برطرف نکرده و لذا این ماده، همچنان مغایر با موازین شرع است.

نظر شورای نگهبان

ایراد چهارم شورا به قوت خود باقی است.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۸۳/۱/۲۵ (مرحله سوم - مصوبه اصراری)

تاریخ بررسی در مجمع تشخیص مصلحت نظام: ۱۳۸۴/۴/۱۱

رئیس محترم مجمع تشخیص مصلحت نظام

مصوبه مجلس شورای اسلامی در خصوص طرح اصلاح قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی روستایی که مورد ایراد شورای محترم نگهبان قرار گرفته بود، مجدداً در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ ۱۳۸۳/۱/۲۵ مجلس شورای اسلامی مطرح و نظر قبلی مجلس در مورد ماده (۵) و ماده (۷) الحاقی عیناً تصویب گردید. ...

نظر مجمع تشخیص مصلحت نظام

طرح اصلاح قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی روستایی (اختلافی میان مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان) در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۴/۱۱ شورای مجمع تشخیص مصلحت نظام مورد رسیدگی حقوقی قرار گرفت و مقرر شد طرح مذکور جهت طی مراحل قانونی و رفع ابهامات شورای نگهبان به مجلس شورای اسلامی ارجاع گردد.

شایان ذکر است بر اساس مصوبه مورخ ۱۳۸۳/۵/۲۴ مجمع و تفسیر شورای نگهبان از اصل (۱۱۲) قانون اساسی، کلیه طرح‌ها و لوایح اختلافی چنانچه با ابهام شورای نگهبان مواجه شود، جهت رفع ابهام به مجلس شورای اسلامی عودت داده می‌شود.^(۱)

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۳/۱۱/۱۵ (مرحله چهارم)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۳/۱۱/۲۹

ماده (۵) به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

۱. نامه‌ی شماره ۸۴۳۹۱-۹۷۰۰/ح مورخ ۱۳۸۴/۴/۲۱ دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

ماده ۵- ماده (۳) قانون به شرح زیر جایگزین می‌گردد:

«ماده ۳- وزارت جهاد کشاورزی می‌تواند حق بهره‌برداری تمام یا قسمتی از اراضی دایر و بایر و موات و مسلوب‌المنفعه متعلق به دولت که در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی تولید روستایی یا مجاور آن باشد را به منظور بهبود، کمک و تقویت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی با رعایت تبصره (۲) ماده (۹) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹/۸/۲۳ و اصلاحات بعدی،^(۱) واگذار کند.»

دیدگاه عدم مغایرت

با توجه به اینکه در این مصوبه‌ی اصلاحی، «حق بهره‌برداری» از اراضی مذکور با رعایت قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، به جای «واگذاری مجانی» این اراضی قید شده است، ابهام پیشین شورای نگهبان در خصوص میزان افزایش محدوده‌ی اراضی که واگذاری مجانی آنها موجب کاهش درآمد عمومی دولت می‌شد، برطرف شده است و لذا این ماده، مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی نیست.

نظر شورای نگهبان

ماده (۵) موضوع اصلاح ماده (۳) قانون، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

۱. تبصره (۲) ماده (۹) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹/۸/۲۳: «ماده ۹- وزارت جهاد کشاورزی مکلف است با همکاری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور در اجراء قوانین و مقررات مربوط، با تهیه حدنگاری (کاداستر) و نقشه‌های مورد نیاز، نسبت به تثبیت مالکیت دولت بر منابع ملی و اراضی موات و دولتی و با رعایت حریم روستاها و همراه با رفع تداخلات ناشی از اجراء مقررات موازی اقدام و حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، سند مالکیت عرصه‌ها را به نمایندگی از سوی دولت اخذ و ضمن اعمال مدیریت کارآمد، نسبت به حفاظت و بهره‌برداری از عرصه و اعیانی منابع ملی و اراضی یادشده بدون پرداخت هزینه‌های دادرسی در دعاوی مربوطه اقدام نماید.
تبصره ۱- ...

تبصره ۲- با تصویب این قانون، انتقال قطعی مالکیت دولت در واگذاری اراضی ملی، دولتی و موات به متقاضیانی که از تاریخ ابلاغ این قانون به بعد شروع به تشکیل پرونده درخواست اراضی می‌نمایند ممنوع بوده و قوانین مغایر لغو می‌گردد، لکن صدور سند مالکیت اعیانی احداثی پیش‌بینی شده در طرح مصوب و پس از اجراء کامل طرح و تأیید هیئت نظارت مندرج در قانون اصلاح ماده (۳۳) اصلاحی قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور مصوب ۱۳۸۶/۴/۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام، بلامانع بوده و بهره‌برداری از اراضی مذکور به صورت اجاره، حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع و در قالب طرح مصوب، مجاز می‌باشد.
تبصره ۳- ...»

ماده (۷) طرح حذف شد.

دیدگاه عدم مغایرت

با توجه به حذف ماده (۷) از این مصوبه، ایراد پیشین شورای نگهبان نسبت به این ماده، سالبه به انتقای موضوع است.

نظر شورای نگهبان

با توجه به حذف ماده (۷)، بررسی موضوع از حیث مغایرت با قانون اساسی و موازین شرع، سالبه به انتقای موضوع است

نظر نهایی شورای نگهبان

مصوبه مجلس در خصوص طرح اصلاح قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه عمل شرکت‌های تعاونی روستایی، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.